

MENEJERLARNING BOSHQARUV MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH BOSQICHLARI

O'rinova Feruza Uljayevna, FarDU professori

Karimova Gulzoda Maruffjon qizi, FarDU magistranti

Annotatsiya: Oliy o'quv yurtlarida bo'lajak menejerlarning menejment madaniyatini shakllantirish jarayoni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etib kelmoqda.

Kalit so'zlar: menejer, menejment, menejerlarning boshqaruv madaniyati, falsafiy, psixologik, pedagogik, sotsiologik, ilmiy, refleksiv, pedagogik mahorat.

Har qanday faoliyat boshqariladigan obyekt va boshqaruvchi subyekt tizimlaridan iborat bo'lib, mazkur tizimlar o'rtasidagi aloqa insonlarning o'zaro munosabatlaridan tashkil topadi va mavjud o'zaro munosabatlar ularning faoliyatini ifodalaydi. Shunday ekan, ixtiyoriy faoliyat boshqaruvni talab etadi, shaxsning individual faoliyatida inson o'zini-o'zi boshqaradi va natijalarga erishadi.

Oliy o'quv yurtlarida bo'lajak menejerlarning menejment madaniyatini shakllantirish jarayoni shakllantirish quyidagi bosqichlarni o'z ichiga oladi: talabalarning boshqaruv madaniyatining u yoki bu tarkibiy qismining shakllanish darajasi, ularning ta'lim qobiliyatlari, shaxsiy xususiyatlarini tahlil qilishni o'z ichiga olgan tahliliy bosqich; boshqaruv madaniyatini shakllantirish nuqtai nazaridan asosiy kasbiy o'quv fanlari va maxsus kurslarning imkoniyatlarini aniqlash; mazmuni kelajakdagi menejerlarning boshqaruv madaniyatini shakllantirish jarayonini tashkil etish bo'yicha harakatlarni rejalashtirishdan iborat dizayn bosqichi; asosiy kasbiy o'quv fanlari va maxsus kurslarni o'qitishning mazmuni va shakllarini loyihalash; resurslarni tanlash; universitet o'qituvchilari tomonidan bo'lajak menejerlarning boshqaruv madaniyatini shakllantirish bo'yicha harakatlarni bevosita amalga oshirishni o'z ichiga olgan faoliyat bosqichi; talabalar - bo'lajak menejerlarning boshqaruv madaniyati rivojlanish dinamikasini

baholashga va ushbu jarayonni universitetda tashkil etish bo'yicha harakatlarni to'g'rilashga qaratilgan refleksiv bosqich.

Boshqaruv insonlarning barcha faoliyatlariga tegishli jarayon bo'lib, hayotiy ehtiyojlarni kondirishda, maqsadlarga erishishda ma'lum bir maqsadga yo'altirilgan faoliyatni rejalashtirish, tashkil etish, nazorat qilish tahlil qilish va baholash, mazko'r jarayon ishtirokchilariga ta'sir ko'rsatish orqali ularning faoliyatini muvofiqlashtirishni ifodalaydi.

Boshqarish amaliyotidan ma'lumki, rahbarlik faoliyati o'ziga hos murakkab jarayon bo'lib, u rahbardan nafaqat oliy ma'lumotga, balki yetarli kasbiy tayyorgarlikka, boshqaruv yunalishida bilim, ko'nikma va malakalarga, shuningdek, ma'lum tajribaga ham ega bo'lishni talab etadi. Ta'lim muassasalarini boshqarish jarayonida rahbarlarning eng asosiy va muhim ahamiyat kasb etuvchi funksiyalaridan biri - bu qaror qabul qilish funksiyasi bo'lib, ularning sifati ta'lim tashkiloti salohiyatiga, ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligiga, xodimlar bilan bir qatorda ta'lim tashkiloti faoliyatiga o'z ta'sirini ko'rsatadi.

Ma'lumki, boshqaruv faoliyati sub'ektlar tomonidan lavozimi yo'nalishidagi funktsiyalarini bajarishlari jarayonida amalga oshiriladi. Boshqaruv faoliyati oldindan belgilangan xatti-harakatlar majmuasi, shuningdek, boshqaruv jarayoni bosqichlari sifatida maktab rahbarining maqsadga yo'naltirilgan funktsiyalarining strukturasi boshqaruv predmetlari orqali belgilanadi. Demak, boshqaruv o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ular maqsadga erishishda harakatlar izchilligi bilan belgilanadi. Bu jihatlar o'z-o'zidan maqsadga ko'ra aniqlanmaydi, balki maqsadga erishishdagi shart-sharoitlar orqali belgilanadi. Agar maqsad o'zgarmasa, u belgilangan vaqtdagi sharoitlar hamda harakatlar tarkibi o'zgarib boradi. Ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va uing mazmunini takomillashtirish yo'nalishidagi ixtiyoriy innovatsion faoliyat mavjud bo'lgan boshqaruv funktsiyalarining ma'lum bir izchillikda amalga oshirilishini talab etadi. Zamonaviy maktabni boshqarish funktsiyalarini amalga oshirishni rejalashtirishda, eng avvalo, boshqaruvning maqsadi, funktsiyalarining mazmun-mohiyati va vazifalari inobatga olinadi. Umumiy maqsadlarga erishishda mazkur funktsiyalarni

amalga oshirish tizimini tashkil etuvchi vazifalarning bajarilish ketma-ketligi belgilanadi hamda mazkur vazifalarni bajarishda qo'llaniladigan boshqaruv metodlari tanlab olinib, boshqaruv faoliyati boshqaruvni tashkil etish tamoyillari va qonuniyatlariga asosan amalga oshiriladi. Ob'ektiv boshqaruv faoliyati faqatgina maqsadga yo'naltirilgan harakatlarning to'liq to'plami yoki harakatlar zanjiri shaklida mavjud bo'ladi. To'plangan ishonchli axborotlar tahlil qilinishi va umumiy holatni o'rganilishi boshqaruv faoliyatini o'zgartirish, takomillashtirishga, ya'ni boshqaruv faoliyatining maqsadini belgilab olishga xizmat qiladi. Axborotlarga asoslangan holda, boshqaruv faoliyatining samaradorligini ham tahlil qilish imkoniyati tug'iladi va shunga asosan uni takomillashtirish yo'nalishlari va muassasa faoliyatini yaxshilash uchun amalga oshirilishi zarur bo'lgan vazifalar belgilanadi. Belgilangan vazifalarni xodimlarning bilimi, ko'nikma va malakalari, shuningdek, kasbiy tajribalariga ko'ra taqsimlash amalga oshiriladi, ya'ni zarur hollarda muassasaning faoliyatini, ta'lim-tarbiya jarayonini rivojlantirish uchun yuqori malakali mutaxassislar jalb etiladi, shu asosda jamoa a'zolarining faoliyatlari muvofiqlashtiriladi.

Mazkur jarayonlarda amalga oshirilgan ishlarning natijalariga va yig'ilgan ma'lumotlarga asoslangan holda ta'lim muassasasining rivojlanish imkoniyatlari aniqlanib, belgilangan vazifalarni amalga oshirish yo'nalishida qarorlar qabul qilinadi. Shunday qilib, yuqorida keltirilgan ma'lumotlarga asoslanib aytish mumkinki, boshqaruv algoritmining mazmun-mohiyati boshqaruv funktsiyalari va metodlarini amalga oshirishda o'z ifodasini topadi va ular birgalikda boshqaruv jarayonida ta'sir ko'rsatishning tartibi, ketma-ketligi, yo'llari va ularning tugallanish davrini aks ettiradi. Har qanday boshqaruvchilik faoliyatini tashkil etishda talabalarda va pedagoglarda pedagogik mahorat ko'nikmalarini shakillantirish muhim ahamiyat kasb etadi. «Pedagogik mahorat» mahoratli o'qituvchilarni tayyorlashga xizmat qiladi, o'qituvchilar va tarbiyachilarning kasbiy faoliyati sirlarini, mohirligini o'rgatuvchi va uni takomillashtirish to'g'risida ma'lumotlar berib, o'qituvchilarda pedagogik mahoratning mohiyat mazmunini, hozirgi zamon talablari doirasida kasbiy faoliyatini rivojlantirishning

yo'llarini, vositalarini, shakllarini o'rganadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A.Djurayev R.X., Turgunov S.T. Umumiy o'rta ta'lim muassasalarini boshqarishda menejmentning asosiy tushunchalari. – T., Fan, 2006.
2. O'ljayevna O. F. Et al. Maktabgacha ta'lim tashkiloti boshqaruvining o'ziga xos xususiyatlari //Pedagog. – 2024. – T. 7. – №. 5. – C. 827-831.